

Franc Weiser, Najmlajši poročevalec, prevedel dr. Joža Lovrenčič. — Poleti je Jugoslovanska knjigarna v zbirki mladinskih spisov izdala prezanljivo knjigo: **Najmlajši poročevalec.** Sin dunajskega časnikarja dr. Klingerja, Valter Klinger, 15 letni deček, se napoti na dolgo popotovanje okoli sveta. Pot ga pelje z Dunaja v pristanišče Marseille, kjer se vkreca na ladjo Lincoln, ki ga popelje do Indije, od koder poleti v letalu na Biserni otok, od tod pa zopet z Lincolnom na Kitajsko. S Kitajskega na Japonsko se popelje s francoskim parnikom »General Mousson«, preko Tihega oceana pa iz dežele vzhajajočega sonca na zahodno obalo Severne Amerike na parniku, ki je imel prelepo ime »Jutranja zarja«. Od San Franciska preko vse Amerike v Čikago ga je prepeljal ekspresni vlak, nato pa se je popeljal še v mesto velikanskih donebnikov — New-York, od koder se je po Atlantiskem oceanu vrnil v Evropo. — Dolga je bila pot okrog sveta, saj je trajala polnih šest mesecev. Nešteto prekrasnih stvari je videl in vse mu je bilo novo. Kot neizkušen deček petnajstih let je bil odšel z doma, vrnil se je pa skoraj bi rekel

kot zrel mož, toliko skušenj si je pridobil na morju, v velemestih, med bogatini in med revnimi ljudmi; z velikansko množico se je seznanil; a še nekaj drugega je doživel na ti poti: postal je kristjan-katoličan pod vplivom največjega prijatelja na ti poti, očeta dr. Schlagenberga. In kot katoličan je odklonil ponudbo ameriškega kralja petroleja, da bi postal njegov naslednik, ker je spoznal, da kot tak ne bo mogel ostati dober katoličan. Ta odločitev bi ga bila skoraj popolnoma ločila od očeta, ki je bil bolj mož od tega sveta, a se je končno le vdal Valterju, ki je zato postal njegov naslednik-časnikar, in sicer vodi največjega dunajskega katoliškega lista. — Tako je ta knjiga velika obtožba modernega sveta, ki ne razume drugega kot pehanje za zlatom, za srčne potrebe naše mladine pa nima prav nobenega smisla. Knjiga je tako bogata z vsakdanjimi skušnjami, da bo vsak naš doraščajoči otrok neizmerno pridobil iz nje, če jo bo vestno in s premislekom prebral od začetka do konca. Berite jo vsi, moji prijatelji, ne bo Vam žal, priporočam Vam jo kar najtopleje!

F. J.

Zanimivosti

Joškov grobar.

»Nejče! Angela! Sem, sem! Hitro!« je kričal mali Joško. Precej smo vedeli, da je moral zapaziti nekaj posebnega. Vsi smo dirjali tja.

»Le pogledjte! — Mrtva miška se izprehaja tukaj po potu.«

»Kaj? Izprehaja se?«

»No, sama se sicer ne, a vleče jo s seboj pet hroščev. — Že dalje časa jih opazujem, kako se trudijo in jo pomikajo naprej.«

Vsi otroci smo se vstopili z največjim zanimanjem okrog hroščev, ki smo jih takoj krstili za »Joškove grobarje«. Naša starejša sestra Albina je bila že v zadnjem letniku učiteljica. Takoj nam je šla na roko in nam je razlagala:

»Tudi v šolah pravijo temu hrošču grobar. Kakor hitro opazijo ti ptiči kje v naravi mrhovino, pri tej priči so zraven. Pa ne več kakor štirje ali pet — vsi zlezejo pod mrtvo truplo in izkopljejo jamico pod njim.«

»Čudna reč! Pa zakaj samo štirje ali pet?«

»Zato, ker se morejo z malim mrtvacom preživeti samo ličinke štirih do petih samič. Grobek je izkopan v treh do štirih

urah; preden pa pokrijejo mrhovino s prstjo, polože vanjo svoja jajčeca.«

»Pa zakaj vendar zagrebejo miško?«

»Deloma zato, da je ne najdejo druge živali, deloma pa zato, da je ne izsuši sonce; kajti v tem primeru bi bile izvaljene ličinke brez hrane. Če leži mrtva žival na skalnatem ali močno izhojenem svetu, potem jo z velikim trudom zavlečejo proč, dokler ne najdejo mečjih tal, kjer lahko izkopljejo grobek.«

Kdo jih je vendar tega naučil?« je pozvedoval Joško. Toda ni čakal odgovora; že je bil odkril nekaj novega na grmu poleg potoka, ki namaka vrt.

»Albina, poglej vendar, koliko kroglic je na tem-le hrastovem listu!«

»Je pa tudi zelo zanimivo, kako te kroglice nastajajo. Umetnica, ki jih izdeluje, je listna šiškarica. Kadar namerava le-ta znesti jajčeca, sede na mlad list, nabode s svojim želom (leglom) večkrat njegovo glavno žilo in položi v vsako luknjico predrobno jajčece; potem brezskrbno odleti in se ne zmeni več za svoj zarod.

Toda na vbođenem mestu se zgodi nekaj posebnega. Drevesni sok gre skozi ranico na listu, obda kot šiška jajčece kozokrille in se strdi. Ko prileze lačna ličinka iz jajca, se znajde sredi udobnega stano-

vanja, ki ji pa obenem služi tudi kot hrana. In kar se zdi še bolj neverjetno, je to: ko raste ličinka, raste ž njo vred tudi njena hišica! Ko se sčasoma preobrazi ličinka v popolno žuželko, v kožokrilnato šiškarico, odleti skozi majhno luknjico, ki si jo sama izgrize, venkaj pod svobodno sonce. Ali ni to čudno, otroci? — Le poizkusite in nabadajte hrastovo listje, kolikor hočete, nikoli ne dobite na ta način nobene šiške. Mala listna šiškarica pa prisili trdoglavi hrast, da ji stori to uslugo.

In mali rilčkar — v latinskih šolah mu pravijo Rhynchites cornicus — ta vam je šele zvito glavec! Meseca maja, ko blešče vse rastline v svežem zelenju, lahko najdete na sadnem drevju in na divjem šipku (vrtnici) večkrat ovenele mlade poganjke. Odkod neki to? Saj vendar ni bilo nobene slane! Vzrok ni nihče drugi kakor nepridiprav-rilčkar, ki je odložil tam svoja jajčeca in pregledal brst skoraj skozi in skozi. Zaradi hude rane začne poganjek kmalu veneti, dan za dnem se bolj suši in ko zapiha prva močnejša sapica, pade usahli brstič na zemljo. — Pa čemu vendar počenja hrošček to nam neljubo komedijo? — Zato, ker se hrani njegova ličinka edinole s suhim listjem. — Odkod pa ve mali nepridiprav, da se mora naglodani poganjek posušiti takrat, kadar pridejo njegove ličinke iz jajec? Kdo mu je to povedal? — »Nihče drugi kot Tisti, ki skrbi za vesoljni svet.« F. P.

Električna žepna svetilka. Električno razsvetljavo imajo sedaj ne samo v mestih, ampak tudi že na kmetih. Kjer pa elektrika še ni napeljana, tam pa gotovo vsak pozna vsaj električno žepno svetilko. Ako si hočemo z njo posvetiti, nam ni treba drugega, kakor da pritisnemo na pločevinaste zareze ob strani svetilke ali na gumb istotam. Odkod prihaja svetloba? Poglejmo si malo natančneje, kako je urejena ta svetilka.

Svetilka je v majhni skrinjici. Na ti skrinjici vidimo najprej vzbočeno steklo, tako imenovano lečo. Pod to lečo je majhna pločevinasta skledica, v katere sredini je privita majhna žarnica. Notranjost skrinjice pa izpolnjuje baterija, iz katere štrli ta dva neenaka koščka iz rumene medi. Poglejte, s katerimi deli svetilke sta ta dva košča v zvezi!

Vzemite tako baterijo in pazljivo odprite njen omot iz papirja! V nji boste našli tri valje iz cinka, tako imenovane elemente, ki so med seboj spojeni s tankimi vezmi. V sredini vsakega elementa vidite majhno, navzven štrlečo rumeno glavico iz medi. Odprite s kleščami enega izmed teh valjev! V njem boste našli omotano sukneno vrečko, ki je napolnjena s črno gneto. Ako odstranite to črno gneto, pridete do ogljene

paličice, na koncu katere je že prej omenjena rumena glavica iz medi.

Ta ven štrleči konec ogljene paličice se imenuje ogljeni pol ali pozitivni pol elementa. Nasprotno pa se imenuje konec cinkovega valja cinkov pol ali negativni pol elementa. Poglejte, kako so spojeni poedini poli teh elementov!

Ali sveti električna svetilka tudi brez baterije? Ne. Poleg tega pa moramo še vedeti, da je v elementih baterije še nekaj nevidnega, ki teče skozi rumene medene koščke v žarnico, ki se nato razžari. To nevidno se imenuje električna struja, ki teče od pozitivnega pola baterije (kratek pločevinast košček) skozi žarnico k negativnemu polu (daljši pločevinast košček).

Kdaj je dobil puran brado in koščice v noge? Nekega dne sreča puran želvo, ki se je vračala iz vojske domov. Svež skalp¹ (koža s človeške glave z lasmi vred) ji je visel z vratu dol in se vlekel za njo po tleh. Puran se zasmije ob tem čudnem prizoru in meni: »Skalp ti pa kar nič ne pristoji. Tvoj vrat je prekratek in prenizek, da bi ga nosila na ta način. Daj, da ti pokažem, kako se nosi ta reč!«

Želva privoli in izroči skalp puranu, ki si ga pritrdi na vrat.

»No,« reče puran, »jaz bom nekaj časa hodil, ti pa opazuj, kako mi stoji.«

Gre puran nekaj naprej, se potem obrne in vpraša želvo, kako ji je kaj povšeči.

»Zdaj bom pa pritrdil skalp na drug način in ti pokazal, kako se to poda,« reče puran. Nategne vrstico še bolj močno in gre spet nekaj pota naprej.

»Oj, to se pa prav lepo poda!« se zveseli želva.

Toda puran le dirja naprej in ko ga želva opomni, naj ji vendar vrne skalp, teče puran le še hitreje, dokler se ne znajde v popolnem teku. Tedaj napne želva svoj bojni lok in mu izstrelí v noge celo vrsto drobcev trde trstike, da bi ga na ta način ohromila.

Zato nosi puran toliko majhnih koščic v nogah, ki mu niso nič v hasek. A želva vendarle ni njela purana, zato nosi le-ta še dandanes njen skalp pod vratom.

F. Pengov.

Dobro sta jih potegnili. Ko so v prvih dneh tridesetletne vojne pustošile španske čete po ozemlju okrog Rena, je prišel manjši oddelek Špancev do mesta Kaub in ga v nekaj dneh zavzel. Kajti mestni po-

¹ Puran je doma v Ameriki, kjer so se nesrečni poganski Indijanci vojskovali med seboj sto- in stoletja. Zmagovalec je izrezal premagancu, mrtvemu ali pa tudi živemu, z glave kožo z lasmi vred. Ta »skalp« je nesel domov kot bojno trofejo ali znamenje zmage.

veljnik se je odločil, da se bo rajši hitro vdal, kot pa da bi se boril na življenje in smrt. Samo neki stolp, ki se je dvigal v sredini mesta, se ni odprl. Napasti ga Španci niso mogli, kajti stolp je imel svoja izhodna vrata dvajset in več čevljev visoko nad zemljo. Zato so morali prisloniti lestve, če so hoteli do stolpa. Preden pa so prišli tja gori, so iz stolpa pobili vsakega, ki je prislanjal lestev. Španci pa seveda takrat še niso imeli težjega orožja in zato je ostal položaj dolge štiri tedne neizpremenjen. Končno se pa v stolpu vendarle pokaže bela zastava, znamenje, da se obleganci žele pogajati o predaji. Trobenta je zadonela. Posadka je iz stolpa dala znamenje, da preda stolp, če ji sovražniki dovolijo, da svobodno odide iz stolpa. Ker je bila prav ta utrdba za Špance izredno važna, so posadki ustregli. Radovedno so se zbrali vsi oblegajoči pod stolpom, da bi končno videli te hrabre,

skrivnostne sovražnike, ki so se jim tako dolgo upirali. Ni trajalo dolgo, pa so slišali, kako se je zavrtel ključ, kako so zaškripala vrata in se odprla, kako so spustili lestev in kako je plezala posadka navzdol. Pa glej: po lestvi pride star, bradat narednik, za njim njegova žena in za ženo — suha, mršava koza — — — pa nič več in nič manj! Na majhnem prostorčku na trdnjavi je namreč rasla travica in iz zidovja je poganjalo nekaj grmičkov. Z listjem z grmičkov in s travico se je hranila koza, z njenim mlekom pa zvesta zakonca. Nazadnje je pa zmanjkalo trave in koza se je začela sušiti in mršeti, pa mleka je zmanjkovalo in smodnika. Zato sta se morala odločiti za belo zastavo, za predajo. Španci pri njunem plezanju iz trdnjave niso vedeli, ali bi se smejali ali naj bi se sramovali. Pa njihov poveljnik je sklenil, držati dano besedo in hrabri dvojici se ni zgodilo nič žalega.

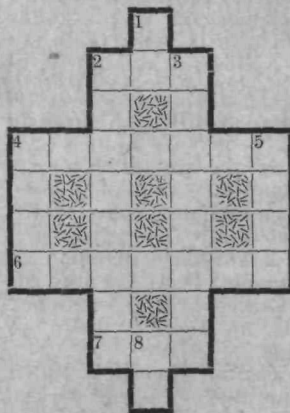
Uganke, rešitve in drugo

Slomšek.

IESKCUJ
RATLOM
TDOJVE
EKL BEN
ZLAVHI
I TK E

Križanica.

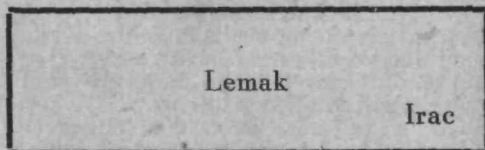
Vodoravno:

2. afriška reka,
4. pravljica gora v Julijskih Alpah,
6. povzročiteljica plesnobe,
7. žensko ime.

Navpično:

1. pogojna členica,
2. del obleke,
3. vrsta igre,
4. vzpetina,
5. žensko ime,
8. nikalnica.

Posetnica.

Kaj je ta žena?

Ivica: »Naš oče hodi vedno brez pokrivala.«

Jožek: »To ni še nič. Naš pa hodi vedno brez las.«